

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

21e jaargang nr. 2

7 januari 1968

administratie:

postbus 114, Utrecht

tel. 030-24641

postgiro 58

abonnementsprijs voor Nederland, andere

E.E.G.-landen, Suriname en de Neder-

landse Antillen f 7,50 per jaar

overige landen f 10,— per jaar

losse nummers f 0,50

verschijnt wekelijks

Waarom ben je Sussja niet geweest?

Het is een gepaste vraag aan humanisten: wie en wat zijn jullie nu eigenlijk? In georganiseerde vorm zijn wij in Nederland 21 jaar bezig en dan mag er wel verlangd worden dat wij het typische, het eigenaardige, het geheel eigene van de humanistische levenshouding enigszins onder woorden kunnen brengen. In het komende jaar gaat het Humanistisch Verbond hier ook via radio en televisie aan werken en u kunt mijn toespraak beschouwen als een eerste in een lange reeks.

Men zou kunnen zeggen: waarom willen jullie ons vertellen wie en wat een humanist is — jullie zouden in je doen en laten allang duidelijk gedemonstreerd moeten hebben wat een humanist kenmerkt. Maar dat is toch niet erg rechtvaardig. Een jonge beweging, evenals trouwens een jong mens, vraagt zich juist in een fase van niet helemaal duidelijk levensgevoel en levensgedrag af: wie en wat ben ik? Die vraagstelling zelf is een belangrijk knooppunt in iemands groei, evenals in de ontwikkeling van een organisatie van levensbeschouwelijke aard.

Om uiterlijk te tonen wat men is, moet men tot op grote hoogte weten wat men is. Het is nodig die vragen naar aard en hoedanigheid te stellen om in beweging te blijven, om steeds nieuwe fasen van ontplooiing te ontketen.

De vraag naar de eigen identiteit — om het met een vakterm aan te duiden — de vraag naar het eigenlijk kenmerkende, stelt men zich niet aan het begin van een ontwikkeling, of men nu de mensheid als geheel, een individu op zichzelf of een serieuze beweging van gelijkgezinde mensen op het oog heeft. Ga maar eens na: je begint, je doet en je laat van alles en nog wat, je ageert en je reageert, je bent bezig, je bent goed met die en kwaad met deze, vóór dit en tegen dat. Maar dan komt er een poos van stilte, de kans voor schrik en bezinning, van oriëntatie — meestal in een gevoel van onbehagen — en dan ontstaat de vraag: wat doe ik eigenlijk, waarom doe ik dat allemaal, hoe ziet men mij, wie ben ik en wat wil ik eigenlijk?

Dit noemen wij een identiteitscrisis — een soort

bevreemding omtrent de eigen aard — en als het goed is zou je dit eigenlijk verscheidene keren in je leven moeten doormaken. Want zo'n crisis is niet alleen maar akelig, en zeker geen ramp. Integendeel, op dat kruispunt ligt de mogelijke start voor een nieuwe, zinrijke, gezuiverde ontwikkelingsfase. Wie de ervaring niet kent: met de scherven van voormalige heilige waarden ietwat onthutst, verward en misschien wel wanhopig te zijn blijven zitten, die mist eigenlijk een heel essentiële gewaarwording van het leven. Want waarden vergaan vroeger of later uiteraard in de stroom van het leven. Wie de oprechtheid opbrengt zich keer op keer te herstellen, die bezit die trek van doorgaande vernieuwing, die voortdurende jeugd eigenlijk, waarvan Camus heeft gezegd dat zij dat deel van de volwassen mens vormt hetwelk uit alle macht moet worden verdedigd. Maar dit betekent óók, dat men een goed deel van zijn jeugd moet hebben afgelegd en dat men zich bewust vernieuwt — om niet te verharderen, te stollen in kwasie-volwassenheid die geen risico's meer neemt, met rust gelaten wil worden, het verder wel gelooft, fielen verder maar wil laten zorgen: een soort vrijwillige aderverkalking.

Het is een hoogst merkwaardig verschijnsel dat ook de mensheid-als-geheel pas op een bepaald moment in haar geschiedenis mensen heeft opgeleverd die zichzelf gingen bekijken. Pas in de tweede helft van de zestiende eeuw ontstonden de eerste echte autobiografieën, boeken waarin een man zijn eigen leven overzag. Teyoren waren er wel beschouwingen van mannen die zichzelf in ogenschouw namen, maar de hoofdbe-doeling was dan niet de kale, enkele zelfstandige mens, maar de mens als vast en onveranderlijk gegeven: het schepsel Gods.

Pas de late renaissance leverde de eerste, echte, onverbiddelijke zelfonderzoekingen op — met name die van Montaigne, die zelfkennis voorwaarde van volwassen gedrag noemde en de mens eerst compleet kon begrijpen door hem te zien als een bewegelijk, veranderlijk, zichzelf bekijkend wezen.

Sindsdien staat de mens voor de vraag: wie ben

een radio-uitzending van zondag 7 januari 1968

Vakantieplannen ?

Denkt U dan ook eens aan het humanistisch vakantiecentrum „DE ARK” te Nunspeet.

Unieke omgeving - goede verzorging.

Vanaf 15 juni.

Juni f 85,— p.p. per week incl. volledig pens.
Juli f 95,— p.p. per week incl. volledig pens.
Aug. f 85,— p.p. per week incl. volledig pens.

Kinderen tot 15 jaar en leden van het Humanistisch Verbond belangrijke reductie.

Inschrijving mogelijk vanaf heden. Folder te verkrijgen uitsluitend op schriftelijke aanvraag: Belvédèrelaan 14, Nunspeet.

ik, wat ben ik, wat komt er van mij terecht? En dat gaat héén en wéér: hoe ziet men mij, wat verwacht men van mij en... kan ik er aan voldoen? Dit twee-richtingsverkeer van de vraagstelling is het gevolg van het feit dat de mens pas leeft en bewustzijn vormt dóór zijn medemens. Een man of een vrouw leeft dóór en met de ander. We kijken en luisteren naar de ander. We vormen ons van de eerste ademtocht af door de aantrekkelijke of afstotende voorbeelden, door het gevoel van veiligheid of verontrusting dat de ander ons inboezemt.

Langs idealisering, vereenzelvigingen, vereringen bouwen wij ons een voorstelling op van ons ideale ik, van wat we echt graag wezen willen. We kunnen onszelf bekijken en beoordelen. We kunnen onszelf geweldig vinden of afschuwelijk. We kunnen verteerd worden in het onbehagelijke besef van tekort te schieten — of we kunnen ons gepast voelen als ingegroeid deel van een goed functionerend geheel.

Het is zaak te weten wie wij werkelijk zijn, wie wij kunnen zijn en bij wie wij werkelijk behoren. Onze kracht ligt daarbij niet in de afgunstig gespeelde rol-van-een-ander, maar in het spel met onze eigen, meest wezenlijke hoedanigheden. Er is een mooi verhaal om dit te illustreren.

Op zekere dag kwam er een oude man bij Rabbi Sussja — één van de prachtigste figuren uit de boeken van Martin Buber. De oude bezoeker was beducht voor de dood. Hij vroeg zich benauwd af of hij niet was tekort geschoten in zijn leven. Vele vrienden uit zijn jeugd waren hem boven het hoofd gegroeid. De één was een groot zakenman geworden, de ander een beroemde schriftgeleerde. Een derde bekleedde een hoog ambt in de staat. En hij, hij was een kleine sappelaar gebleven, niet behoeftig weliswaar maar ook zonder enig aanzien. Geen grote daden of aangrijpende gedachten stonden op zijn naam. Hij had zijn kinderen behoorlijk groot gebracht, zijn vrouw had geen zware zorgen gekend — maar dat was toch alles niets bijzonders. Hoe hadden anderen het gedaan om zich te onderscheiden?

Rabbi Sussja keek de man met het bedrukte gezicht eens aan en zei: „Waarom kijk je steeds naar anderen? Laat ik je dit zeggen — in de komende wereld zal aan mij niet gevraagd worden: waarom ben je Mozes niet geweest, of: waarom ben je Elia niet geweest? Nee, men zal mij — Rabbi Sussja — vragen: waarom ben je Sussja niet geweest?”

Nu geloven humanisten niet dat ons ná de dood rekening en verantwoording van ons leven zal worden gevraagd. We hebben er genoeg aan dat

het leven zelf ons keer op keer dwingt om reenschap te geven — niet tegenover een hogere macht, ook niet tegenover de gewone openbare machten van deze wereld of zelfs maar tegenover onze medemens. De gewichtigste, meest-doordringende aansprakelijkheid dragen wij voortdurend tegenover onszelf. Het vonnis van een rechter, de afkeer van een medemens kunnen wij nog veronachtzamen — ons oordeel over onszelf is onontkoombaar en de vlucht dáárvoor is in dat oordeel van tevoren al gediskwalificeerd.

Het is duidelijk dat het van het hoogste belang is, voor onszelf als individuen zowel als voor de samenleving, dat wij onze werkelijke eigenaardigheid aan het licht brengen, dat we tot ons bewustzijn laten doordringen wie en wat wij zijn, en bovendien: met wie wij in hoge mate ondanks onze eigenheid toch identiek zijn.

Want er is in de laatste halve eeuw veel gebeurd. De mens van 1900 leed het meest onder de verboden en beletsels die hem afhielden van wat hij zeker wist te zijn. De mens van vandaag echter lijdt in meer of mindere mate onder de onzekerheid van wat hij is, waarin hij moet geloven en wat hij moet doen om zijn onbestemde wezen te realiseren.

Humanisten, die niet geloven dat de mens een schepsel Gods is, die voor de mens geen absoluut zekere toekomst zien — van verdoemenis of van verlossing — humanisten achten het een zaak van levensbelang dat wij leren leven met de onberekenbaarheid van het hier-en-nu, dat wij leren leven met onszelf en met de anderen. Niemand kan ons verlossen of verdoemen dan wijzelf. Het menselijk probleem is van horizontale aard — het is zinloos om in angstige hoop omhoog te kijken of verslagen het hoofd te buigen.

De wereld van vandaag vraagt om volwassen mensen die om zich heen zien — willen wij in de huidige technische mogelijkheden van onderlinge bereikbaarheid desondanks niet zodanig vervreemden van elkaar dat er door wrevel, cynisme of rebellie onherstelbare rampen plaatsvinden.

De industriële revolutie die wij beleven, de wereldomspannende, door muren heendringende geraffineerde middelen van verstandhouding, de mechanisatie en automatise van de dagelijkse arbeid hebben de illusies en de trucs van voorheen van hun werking beroofd. Het is werkelijk wel zo, dat onze tijd een crisiskarakter bezit. Er is een wereldwijd besef dat we ons op een kruispunt bevinden. We zijn al een eindweegs gevorderd naar de vernietiging van bereikte menselijkheid.

reine sneeuw

Reine sneeuw, gezonden uit de hemel,
Zegen koel mijn lippen en mijn ogen!
Duizlend tuur ik naar uw blank gewemel,
Vlinderlicht de wolken uitgevlogen,
Donzig dekkend de aard, die godenschemel,
Droef bezoedeld, zwart van zonde en logen.
Dromend kind, verbannen uit de hemel,
Heb ik vroom uw vlokken ingezogen,
Dorstig mondje, uw manna'smaak te proeven.
Als een bloem voor dauw haar kelkje open,
Blijf 'k, bewuster van mijn zielsbehoeven,
Reine sneeuw, van u nog laving hopen?
In uw wijding eenzaam blijf ik toeven.
Hul me in wit; ik laat door u mij dopen.

Hélène Swarth
Nederlands dichteres, 1859-1941

Voor de symptomen van barbarij kunnen we de ogen niet sluiten. Maar aan de andere kant worden ook perspectieven gezien van mogelijkheden tot uitbouw van het leven tot een geweldig avontuur van grandioze menselijkheid.

We bevinden ons als het ware in een kort stuk van stroomverstillend. Virtuosoos en handig heeft de mens geleerd voort-te-leven alsof er feitelijk niets gebeurt dat hem niet zint — alles te doen wat grote mensen doen zonder werkelijk volwassen te worden. Te leven zonder bewust naar een doel te streven. Te arbeiden zonder iets tot stand te brengen. Te rusten zonder ontspanning. Te horen zonder te luisteren, te kijken zonder te zien, te praten zonder iets te zeggen. Medemens te helpen zonder een duidelijke voorstelling te hebben waar hij ze heen wil helpen. Te paren zonder wezenlijke liefde en zich te vermenigvuldigen zonder bedenking omtrent voedsel en ruimte. Te doden zonder noodzaak. En te sterven zonder pijn of angst — niet door overwinning van de vrees — maar door verrijnigende middelen van verdoving.

Maar er zijn ook onmiskenbaar tekenen van de ontplooiing van een nieuw wereldwijd, onbegrensd humanisme: de realistische aanvaarding van het leven ondanks de klaarblijkelijke tra-

giek, het besef niet alleen product maar ook producent te zijn, het bewustzijn een stuk gereedschap in het wereldgebeuren te zijn, vervuld van het gevoel van verplichting zich te moeten laten leiden door kennis, inzicht en verantwoordelijkheid.

Het humanisme is de eeuwen door in alle verscheidenheid van vormen, altijd voornamelijk een pedagogisch ideaal geweest. We hebben geen toverspreuken, geen snelwerkende middelen en geen verlossende woorden. Met het humanisme zijn we er nooit. Onze levensovertuiging moet zich voortdurend vernieuwen en wil altijd dóór die steeds groeiende mens heen de opgroeiende jeugd vervullen van realisme en verantwoordelijkheid.

Want we zijn er vast van overtuigd dat alleen hij die bewust de zorg op zich heeft genomen voor mensen en dingen en de teleurstellingen en triomfen van het leven weet te incasseren, dat alleen diegene de bron van vitaliteit zal vinden om geïnspireerd en inspirerend volledig te leven. Als dan de volwassenheid zoveel werkelijke rechtschapen toewijding heeft bereikt dat zij de dood niet meer vreest, dan zullen gezonde kinderen niet meer bang zijn voor het leven.

P. SPIGT

NIEUWSRUBRIEK

Humanistisch Verbond

Het Arnhems Dagblad van 10 oktober wist te melden, dat de Rijkskweekschool voor onderwijzers en onderwijzeressen te Arnhem gestart is met een cursus **humanistisch vormingsonderwijs**.

„Dit onderwijs is uiteraard slechts facultatief, evenals het godsdienstonderwijs, dat aan genoemde school gegeven wordt. Het initiatief voor het geven van humanistisch vormingsonderwijs aan genoemde school werd genomen door de Arnhemse werkgroep tot voorbereiding van het humanistisch vormingsonderwijs, in nauw overleg met de directeur van de school, de heer P. Lichtenberg. Dit vormingsonderwijs wordt gegeven, vooruitlopend op de bepalingen in de Mammoetwet, die een en ander regelt.

Aangezien deze wet nog niet van kracht is, was in dit geval toestemming van de hoofdinspecteur van het kweekschoolonderwijs nodig. Om roostertechnische redenen werd op de Arnhemse kweekschool gestart onder leerlingen van twee van de drie derde klassen. Hiervan neemt circa 10 pct. aan het humanistisch vormingsonderwijs deel. De Arnhemse werkgroep is voornemens in de toekomst op meerdere scholen soortgelijk vormingsonderwijs in te voeren”.

Het Centrum voor Humanistische Vorming van het Humanistisch Verbond, dat dit vormingsonderwijs bevordert vraagt nog donateurs (f 10,— per jaar) om zijn werk financieel te steunen. Giro 608468 t.n.v. Centrum Humanistische Vorming.

Tijdens de vergaderingen op 9 en 10 juli te Utrecht gehouden door het dagelijks bestuur van de **International Humanist and Ethical Union**, werden enkele belangrijke zaken besproken, zoals de toetreding als lid van de IHEU van enige nieuwe organisaties. Het betrof hier de „Asociación Humanista Argentina”, het „Institut de l'Homme” uit Frankrijk en de „Associazione per la Libertà Religiosa” uit Italië. Voorts werd bekend gemaakt dat er in 1968 twee congressen zullen plaatsvinden, n.l. in Hannover en in New Delhi; in 1970 zal er een congres gehouden worden in de Verenigde Staten.

Afgezien van besprekingen over het Biharproject, waaraan hard gewerkt wordt, werden de mogelijkheden tot het vormen van een Humanistisch Centrum in Nigeria en de stichting van een Arabisch-Israëlsche school in Israël onder de loep genomen. Wat dit laatste betreft: verleden jaar zocht de IHEU contact met de „Israeli Humanist Movement”, welke beweging de IHEU echter te verstaan gaf eerst zijn „bestaansrecht” als mogelijk lid van de IHEU te willen bewijzen door middel van de uitvoering van een project. Gedacht werd aan een school waar Israëlsche en Arabische kinderen tezamen les konden krijgen. Het ziet er naar uit dat van Nederland uit geld gezonden zal worden om de start van dit project mogelijk te maken.

Aan een bericht van 27 november l.l. in de dagbladpers ontleen wij het volgende:

„Met het wegtrekken van de Schiedamse vlag, waarmede hij de metalen naamplaat onthulde die later bij de ingang zal worden geplaatst, heeft burgemeester H. Roelfsema zaterdagmorgen de officiële opening verricht van het nieuwe bejaardentehuis „Thurlede” aan de Nieuwe Damlaan, hoek Burg. Honnerlage Gretelaan, van de Humanistische Stichting voor Huisvesting van Bejaarden te Schiedam.

Thans zijn in 34 gemeenten humanistische stichtingen actief; met de bouw van acht tehuizen is begonnen, voor acht worden de plannen gemaakt.

„De wens van de H.S.H.B. is de verzorging van bejaarden in een eigen humanistisch milieu”. Dit kan worden samengevat in drie punten. De grootst mogelijke waarborgen voor de handhaving van de persoonlijke vrijheid, met een minimum aan belemmeringen. Het bevorderen van de onderlinge verdraagzaamheid en van de onderlinge goede verstandhouding. Maar vooral: het ongedwongen leren in een gemeenschap te leven, zonder enige dwang”.

Belangstellenden voor deze bejaardentehuizen kunnen inlichtingen vragen bij: **De Humanistische Stichting Huisvesting Bejaarden**, Wouwermanstraat 42, Amsterdam, tel. (020)-761455.

Anecdotes

De Japanse Zen-meester Nan-in (1868-1912) ontving eens een professor in de filosofie die iets wilde weten over Zen.

Nan-in schonk thee in. Toen het kopje van zijn bezoeker al vol was bleef hij doorschenken.

De professor kon zich niet langer inhouden en riep uit: „Stop. Stop. U ziet toch dat er niets meer bij kan”.

„Net als dit kopje”, zei Nan-in, „is ook uw hoofd vol speculaties en hersenspinsels. Hoe kan ik U Zen laten zien voordat U uw kopje leeg hebt gedronken?”

De toespraken van Meester Bankei werden niet alleen door Zen-leerlingen bijgewoond maar ook door aanhangers van andere secten en mensen uit alle rangen en standen. Hij haalde nooit uit soetras aan en vermeed geleerde verhandelingen. Zijn woorden kwamen direct uit het hart en spraken tot het hart van de toehoorders.

Zijn populariteit wekte de afgunst van een priester van de Nichiren-sect, omdat zijn aanhangers van hem waren weggelopen om naar Bankei te luisteren. De zelfverzekerde Nichiren-priester ging naar de tempel, vastbesloten om Bankei tot een debat uit te dagen.

„He, Zen-leraar!” riep hij. „Wacht eens even. Wie eerbied voor U heeft, zal U gehoorzamen. Maar een man zoals ik heeft geen eerbied voor U. Kunt U maken dat ik U gehoorzaam?”

„Kom eens hierheen, dan zal ik het U laten zien” antwoordde Bankei.

Met trots gebaar baande de priester zich een weg door de menigte en trad op de Meester toe. Bankei glimlachte. „Kom eens aan mijn linkerkant staan”.

De priester gehoorzaamde.

„Nee”, zei Bankei, „we kunnen toch beter met elkaar praten, wanneer U rechts van mij staat. Stapt U eens even over”.

Met toegeefflijk geduld deed de priester wat hem gevraagd werd.

„Ziet U wel”, zei Bankei. „U hebt me drie keer gehoorzaamd. Ik vind U een volgbaar persoon. Gaat U maar zitten en luister”.

Zen-meester Ryokan leefde een eenvoudig leven in een schamele hut aan de voet van een berg. Op een avond kwam er een dief naar de hut, maar vond tot zijn teleurstelling niets van zijn gading.

Ryokan ontdekte hem en greep hem. „Je bent

misschien wel van heel ver gekomen”, zei hij. „Je mag niet heengaan met lege handen. Hier neem mijn kleed als geschenk”.

De dief was verbijsterd. Hij nam het kleed aan en sloop weg.

Ryokan ging rustig met zijn blote lichaam zitten om van de maan te genieten.

„Arme man”, prevelde hij. „Ik wou dat ik hem deze mooie maan kon geven”.

Tanzan en Ekido reisden eens samen langs een modderige weg. De regen goot bij stromen uit de hemel.

Bij een bocht van de weg ontdekten ze een mooi meisje in een zijden kimono, schuilend onder een boom, niet in staat om naar de overkant te gaan.

„Kom maar, meisje”, zei Tanzan, tilde haar op in zijn armen en droeg haar over de modder.

Ekido zei verder geen woord totdat ze laat die nacht een tempel vonden waarin ze konden overnachten. Toen kon hij zich niet langer bedwingen.

„Wij monniken mogen toch niet te dicht bij vrouwen komen”, zei hij tegen Tanzan. „En zeker niet bij zulke jonge mooie meisjes. Dat is gevaarlijk. Waarom heb je dat gedaan?”

„Ik heb dat kind meteen neergezet”, antwoordde Tanzan. „Jij schijnt haar nog altijd met je mee te torsen”.

Kalender 1968

Deze is wederom in
2-kleurendruk uitgevoerd.
Wij hebben nog een aantal
exemplaren!

De prijs is

f 3,25

Uw bestelling zien wij gaarne tegemoet door
storting of overschrijving van f 3,25 op post-
rekening 304960 t.n.v. het Humanistisch Ver-
bond, Utrecht

In de omschrijving: Kalender 1968.

Van week tot week

Radio (Hilv. II)

zondag 14 januari 9.45-10.00 uur: H. Bonger: „Het jaar der mensenrechten”.

zondag 21 januari 9.45-10.00 uur: E. L. Sleuwenhoek-Hajek: „Welkom vriend en vreemdeling”.

zondag 28 januari 9.45-10.00 uur: G. Stuiveling: „Uit humanistisch oogpunt”.